

קשקשת ספרותית נוסח מעין ברוך ★ ארכיון ציבורי

בסיגנון גאנדי ★ פסטיבל מתנשא לפרובינציאלים ★

הערפד מטרנסילבאניה ★ משורר שתאוותו וכישרונו בידו

כתיבתו של יהודה בורלא (למעט כישורו של סופר נהדר זה), כתיאורים נוסח: היתה ויזנה ריינה אהודר על כל השכנות. ולא רק משום אלמנות המעוררת את הרחמים, אלא בעיקר משום שכנות טובה והופעה אצילית... מלים, מלים ותו לא.

אין ספק שמעין חתום מאפיין את כל כתיבתו של אמנון שמוש, והמעין אכזב. נוסח כתיבתו אלה של התרבות הישראלית, ימים שבהם כיקורת הסיפורת אינה מוכנה להסתכן ולומר את דעתה על ז'אנר כתיבה רדוד זה, ששמוש נושא את דגלו. אין צל של ספק שבעוד כמה שנים, כאשר יגיע דין ההיסטוריה האמיתית של הסיפורת הישראלית לדון את כתיבתו של שמוש, תזמר זו את האקורד האחרון שלה.

חרגום

דרקולה

בימים אלה ראהדאור בתרגום לעברית סיפור של **בראם סטוקר**, דרקולה — ספר שהופיע קודם לכן במאות מהדורות ותורגם ליותר מ-25 לשונות, ובה בעשרות גרסאות קולנועיות, שאחת האחרונות בהן היתה גרסתו של הבימאי **רומן פולנסקי** סלח לי, אתה נושך בצווארי.

דרקולה הוא סיפוראימים, אחד מאבות המיתולוגיה הסיפורתית, העוסקת באכזריות מוצצ'דימים, עטלפים שדם אדם אינו זה לעורקים ועוד כהנה וכהנה.

דמותו של דרקולה אינה דמות בדויה. היא מבוססת על סיפור חייו של נסיך ויבורה בחבל ולאכיה שבדרום רומניה, שנבחר כנסיך ולאכיה בשנת 1455, כדי לסייע להכות את צבאות תורכיה. הנסיך כונה "המשפד", או "המוקיע", ולעיתים אף "שפירושו" — בנו של דרקול. האב, דרקול, כונה בשמו בשל תכונות קשיחות שהיו בו, ומשמעות שמו היא שטן, או דרקון.

דרקולה, או **ולאד ה־4**, נהג לשפר בנייארם על כלונסאות מחודדים ולצפות ביסורי גסיסתם. יש טענה, כי בימי חייו היה אחראי לרציחת יותר ממאה אלף נפשות, רבים מתוכם רצח כמו ידיו. אחד מסיפוריהם אודותיו טוען, שפעם הגיעה אליו מישלחת מטעמו של הסולטאן התורכי, וכאשר תבע מהם דרקולה להסיר את מיצנפותיהם, הם סירבו, כמינהג המוסלמים. לכן ציווה להצמיד את מיצנפותיהם לראשיהם כמסמרים.

בשנת 1477 נפל דרקולה בקרב. מול התורכים, והוא בן 46, ומאו נחשב לגיבור הלאומי של הרומנים, שהפכו את מקום קבורתו לאתר תיירות היסטורי.

סיפורו של סטוקר, דרקולה. הכתוב במתכונת המאה שעברה, רצוף מיכתבים וקייטעייומינים. המחבר פורש בו את איגרותיו של **ג'וזף הארקר**, הראשון שביקר בטירתו של דרקולה, את תיאורו אשתו **מינה**, שהברון או האציל דרקולה שואף להפוך לערפדיה, ופרופסור **ואן הלסינג** וד"ר **סיווארד**, המכריזים מלחמה על כוחות החושך.

התאמת דרקולה לקוראים האנגלו־סאכסיים נעשית בזימונו של הארקר לטירת דרקולה, כדי להסיר חווית את רכישת הנכסים עליידי דרקולה באי הבריטי, לשם הוא מתכוון לעבור כדי להשביע עצמו בדם הבריטי הקר. אחרי סירת הרפתקות מפליאות של הארקר בטירת דרקולה, ביניהם מיפגש מחריד עם שלוש ערפדיות, הוא שב לאנגליה, ובעיקבותיו הערפד דרקולה.

בראם סטוקר — דרקולה; עברית: איריס ברעם; הוצאת אליושר, 396 עמודים (כריכה קשה).

העימות שכין חיי הקיבוץ וחיי העולם הגדול הופך בעטו של מר שמוש לעיסת מילים נטולת ערך.

תחת הכותרת מעשה באם ובנה מאמץ לעצמו שמוש, כבר בפתיחה, את סיגנון כתיבתו של **שלום עליכם**, בלא אוצר־המילים של סופר יידיש זה, וכמוכן, בלא כישורו. תוך וולגריזציה מחרידה הוא מספר לקוראיו: אמא עליה־השלים היתה יהודיה בשרה. מיטבח שלה כשר ומעשים שלה כשרים כל ימי חייה. את אלוהים היתה יראה... והלאה, גירסה מוזרה של מנחם מנדל עולה ארצה ומצטרף לקיבוץ מעין־ברוך". גדיים ותישים היא הכותרת לניסיון לרוקן את הנושא הערתי לתוך המיסגרת הקיבוצית, כשהמחבר מנסה להתמודד אידיאולוגית עם מיכלול בעיות זה, התמודדות החושפת לחלוטין את רדידותו של שמוש.

כמיקבץ המילים, הנושא את הכותרת בתו של גבעוני חותר שמוש, במיסגרת המירכבה הפולקלוריסטית שלו, להוסיף לכתריו גם את כתר תל־אביב הקסנה. בהציפו את יצירתו בתיאורים שכמו לקוחים מתיאורים תל־אביביים של שנות ה־30 ביצירותיהם של יורם קניוק, חיים גורי ואחרים.

כותרת אחד מפזמוניו של הפיזומוני **נתן יונתן**, חופים הם לפעמים, מהווה כותרת לאחד ממיקבצי תיאוריו של שמוש, הממשיך את מגמת אימוץ השורשים התל־אביביים, הקיימת בבתו של גבעוני. כמלכה בירושלים. הופך שמוש כמעשהו־יקית פולקלורי לבן הישוב־הישן של ירושלים, תוך חיקוי (והרבה מעבר לחיקוי)

שמוש נזקק לניפנוף בריגלי מוצאו כדי להביא מבקרי סיפורת להשתמט מבחינה אמיתית של חוסר הערכים הסיפורתיים שביצירתו.

את בית־החרוזות של סיפרי אמנון שמוש כינה, בחוג סגור, רק באחרונה, אחד מבולטי המחברים העבריים כיום בכינוי "שמושפיליה". בימים אלה ציף שמוש לכיבולוגיה של בית־החרוזות שלו ספר חדש, מעין חתום, ובו 11 אפיונות פולקלוריסטיים, המתיימרות להיקרא סיפורת טובה. אפיונות אלה ראו אור ברובן בתחתיות מוספי הסיפורת של היומנים.

סיפוריו הפולקלוריסטיים של שמוש סובלים מחסר לשוני ומחרי־מרות תיאורית, הבולטת כבר בשורת הפתיחה של האפיונה הראשונה, סדר נשים, שבה כתב: אחד הזיכרונות המוקדמים ביותר שלי הוא רשימה של נשים יפות שעשיתי לי... שורה שאינה עומדת בכל קריטריון סיפורתי שהוא.

תיאורו הפולקלוריסטי של שמוש נמשך ונולט בחוסר אמינותו, כאשר המחבר מודר את השנים במיד שנים עברו... מה שאינו מסתדר עם ניה שנותיו עלי־ארמות ומיו שנותיו בארץ.

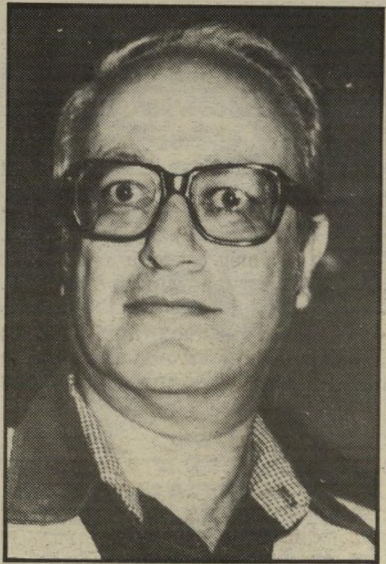
בדומה לאסופות־המילים הקודמות של שמוש, גם כקובץ זה הוא חותר לתאר מעט מחיי הקיבוץ, תיאור שאינו מחמיא להווי החיים בקיבוץ וגם לא לכוח היצירה הסיפורתי של הקיבוץ, שזכה למתאים מעולים עשרת מונים משמוש. גם

אמנון שמוש — מעין חתום; הוצאת הקיבוץ המאוחד, 87 עמודים באותיות גדולות (כריכה רכה).

פולקלור

שמושפיליה

אמנון שמוש, מחבר מקיבוץ מעין־ברוך, הוא ההויק־הסיפורתי הבולט ביותר לתרבותם של בני ערות־המזרח בארץ ולהשתקפות תרבות זו בסיפורת הישראלית. שמוש אינו מגיע באיכות כתיבתו לקרסוליו של יהודה בורלא והוא נמוך ממותניו של סמי

סופר שמוש מילים, מילים

מיבאל — שניהם סופרים בני ערות־המזרח אשר מעולם לא נזקקו לניפנוף בריגלי מוצאם לצורך כיבוש עמדות סיפורתיות.

החוויה הישראלית

איך תל־אביב

קוברת את אוצרותיה

כל עיר המכבדת את עצמה מחויקה מוסיאון לתולדות העיר ובו ארכיון תצלומים. בירושלים קיים ארכיון כזה, העומד פתוח לעיון הציבור, וכל גורם, החפץ להשתמש בתצלומים שבארכיון, רשאי להשתמש בהם, היות שהמוסיאון הוא נכס של כל תושבי העיר. לפני כמה שבועות סיפרו על הצלם התל־אביבי הישיש **אפרים ארדה**, שהעניק את אוספו הפרטי — יותר מחצי מיליון תצלומים — כתרומה למוסיאון לתולדות העיר תל־אביב. הכסף למוסיאון הארץ־שאותו מנהל אלוף (מיל) **רחבעם זאבי** (ראה: גלפוח).

למראה התצלום התמלא ליבי צער על יורשיו של הצלם אפרים ארדה, אשר מעתה ואילך ייאלצו לראות כיצד תרומת אביהם מביאה רווחים לאי־מקובלים לקופת מוסיאון של רחבעם זאבי, בעוד שהם אינם זוכים באגורה שחוקה על התגמולים השמנים. שהתצלומים יכניסו למוסיאון לתולדות העיר תל־אביב.

לפני כמה שבועות פנה ידחן אגודת הסופרים, מאזניים — מוסר ציבורי מכבד לא

צלם ארדה (מימין) במוסיאון. אם תפנו לציף — תקבלו בחינם!

פחות ממוסרו של אלוף (מיל) גאנדי — למוסיאון לתולדות העיר תל־אביב וביקש להשתמש בכמה מהתצלומים שבמוסיאון לצורך הבנתה של חוברת הניגית של מאזניים. המוקדשת לעיר תל־אביב. הפניה נעשתה מתוך הנחה שהמוסיאון לתולדות העיר תל־אביב קיים, בין השאר, כדי שהתמך נות האצרות בו יעטרו חוברות, כמו חוברת מאזניים. המוקדשת לרגל 75 שנה לעיר תל־אביב.

אלא שמהנהלת מוסיאון העיר תל־אביב תבעו תשלום כספי מפולפל עבור השימוש בכל תצלום שיירדש בצירוף התוספת, המעידה על עקיפה של כל נוהל ציבורי תקין, במיליון. אבל אם תפנו אל גאנדי, או אל האשה־העירייה ציף, תובלו לקבל בחינם אנשי מערכת מאזניים לא היו מוכנים להתבנות בפניה מסוג זה, והעדיפו להשתמש בחומר אילוסטריטיבי

ארדה לוחץ את ידו של נתן וולאך. סגן ראש העירייה (בחולצה הלבנה). מאחוריו: אנית קפלן. מנהלת המוסיאון, ורחבעם זאבי.